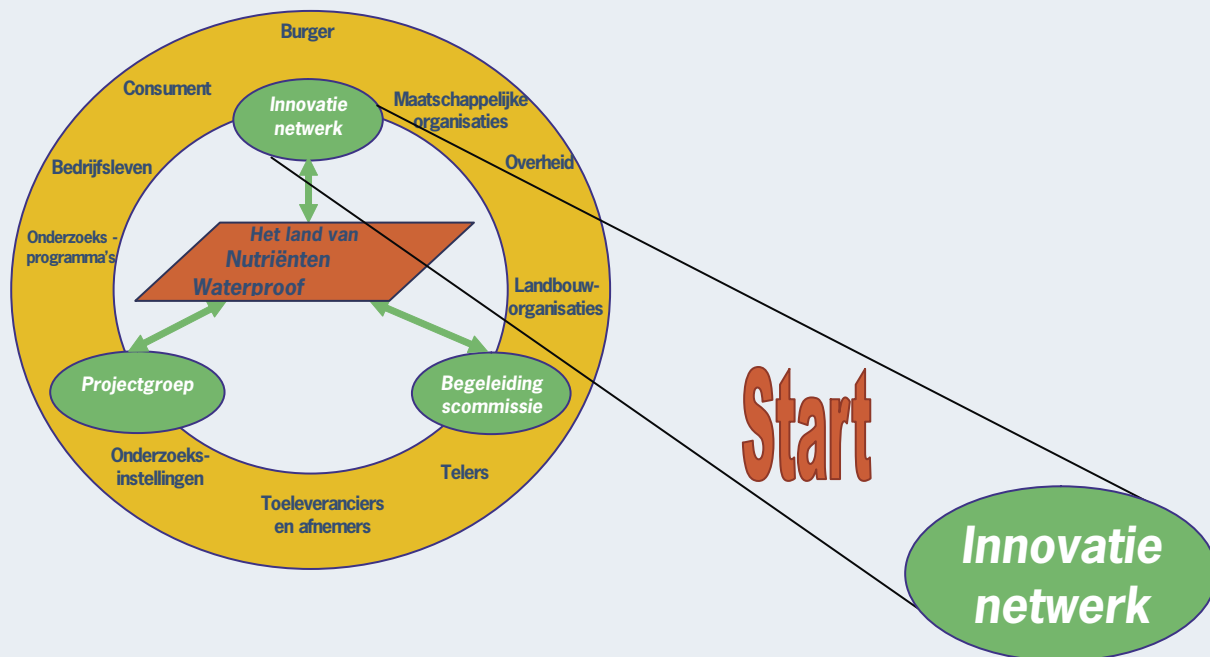

Workshop vorming innovatienetwerk Nutriënten Waterproof

Deelnemers

Primaire producenten

- + Joep Hermans (akkerbouwer en voorzitter vereniging Innovatief Platteland Venray e.o.)
- + Jan Vermeer (akkerbouwer/veeteler)
- + Bernie Nagel (boomkweker)

Toeleveranciers

- + Jacques Stevens (DSM-agro)
- + Gerton Timmermans (Timmermans Agriservice)

Provincies

- + Math Lemmen (Limburg)
- Ton Vermeer (Noord-Brabant)

Waterschappen

- + Erik Matla (Aa en Maas)
- Michel Hofman (Peel en Maasvallei)

Drinkwaterbedrijven

- Frans Vaessen (WML)
- Marleen van der Velde (Brabant Water)

Onderzoek

- Mart Smolders (Praktijkcentrum Sterksel, ASG-WUR)

+ = aanwezig bij workshop

- = verhinderd voor workshop

Projectleider en workshopbegeleiders

Janjo de Haan (PPO), Jan Buurma (LEI) en Marco de Wolf (PPO)

Tijd en plaats

Donderdag 16 december 2004, PPO-agv, Vredepeel

Programma

9:15	Ontvangst met koffie
9:30	Welkom en doelstelling
9:40	Kennismakingsronde
10:00	Presentatie resultaten interviewronde
10:30	Bespreking van 'belief systems'
11:00	Pauze
11:15	Uitleg over landschapsspel
11:30	Spelen van landschapsspel
12:00	Vervolg en vervolgspraken
12:30	Slot en aansluitend lunch

Achtergrond

In veel open teelten is de emissie van nutriënten te hoog, gezien de normen voor schoon oppervlaktewater en drinkwater. Het innovatieproject Nutriënten Waterproof ontwikkelt daarom geïntegreerde en biologische bedrijfssystemen met een zo klein mogelijke emissie van nutriënten. Door innovatieve maatregelen worden nutriëntenkringlopen zoveel mogelijk gesloten, met behoud van productie en met een optimale inzet van organische mest. De innovaties krijgen vorm in een intensieve samenwerking met telers en andere stakeholders. Eén van onderdelen van intensieve samenwerking is de oprichting van een innovatienetwerk waarin diverse partijen samen met onderzoekers proberen te komen tot toepassing van innovaties in de praktijk.

WAGENINGENUR

For quality of life

marktbewerking

blauwe diensten

					- rik Matla evenwichtsbermestb lauwe diensten
	Jacques Stevens bermestingskennis op internet			Michel Hofman evenwichtsbermest blauwe diensten	
			Frans Vaessen milieubewuste teelt blauwe diensten		Marleen vd Velde milieu bewustzijn agrariers vergroten
			Ton Vermeer gewasbermesting bodemkwaliteit	Mart Smolders sluiting kringloop plantaardig dierlijk	
		Math Lemmens precisiebermesting (plaats en tijd)	Bernie Nagel verbetering bodemkwaliteit	Joep Hermans regionale kringloop plannings systeem	
	Gerton Timmerman toepassing precisiebermesting				Jan Vermeer sluiting kringloop binnen bedrijf

precisiebermesting

(~~☒~~ = verhinderd)

kringloopsluiting

Figuur 1. Uitgangssituatie landschapspel

Om te komen tot dit innovatienetwerk zijn eerst diepte-interviews gehouden met actoren vanuit primaire producenten, toeleveranciers, waterschappen, waterwinbedrijven, provincies en onderzoek die zich bezig houden met verminderen van nutriëntenemissie. Vervolgens zijn de interviews samengevat volgens een vaste systematiek ('belief systems' en 'gedachtenlandschap') en zijn alle geïnterviewden uitgenodigd voor een workshop. Deze brochure is het verslag van die workshop.

Doel

Het doel van de workshop was tweeledig. Allereerst is gecontroleerd of de opgestelde 'belief systems' door de geïnterviewde personen werden herkend. Vervolgens is onderzocht welke personen (partijen) zich zodanig aan elkaar verwant voelen, dat ze samen aan de toekomst willen werken op het onderwerp verminderen van emissies van nutriënten.

Kennismaking

Aan de hand van kaarten met daarop verschillende afbeeldingen hebben de deelnemers zich aan elkaar voorgesteld en hebben ze hun visie op het onderwerp en het nut van samenwerking gedeeld. De deelnemers zien Haagse wet-

geving als een doodlopende weg waarin het gebruik van kunstmeststikstof wordt bevorderd. Deze stikstof spoelt sneller uit, wat zal resulteren in verdere aanscherping van de regelgeving. De uitvoerders in de regio krijgen daarvoor de zwarte piet toegespeeld. De richtlijnen zijn ooit in Brussel opgesteld, maar de uitvoering wordt bij regionale overheden neer gelegd. Elkaar bestrijden biedt dan ook geen oplossing, maar samenwerken wel.

Belief systems

De verslagen van de afzonderlijke diepte-interviews zijn compact samengevat in 'belief systems'. Het 'belief system' van een deelnemer laat zien, welke trends en ontwikkelingen rond vermindering van emissies van nutriënten hij/zij het meest belangrijk vindt en hoe hij/zij daar strategisch en tactisch op denkt te reageren. De andere deelnemers kunnen daaruit afleiden, in hoeverre er sprake is van gezamenlijke visies of belangen. Figuur 4 toont (als voorbeeld) een voorzet voor een gemeenschappelijk 'belief system' van de deelnemers van de workshop.

Gedachtenlandschap

De 'belief systems' van alle geïnterviewde partijen zijn gerangschikt in een blok met vier kwadranten: marktbewerking, blauwe diensten, precisiebermesting en kring-

loopsluiting, zie figuur 1. In de figuur zijn de strategische sporen uit de 'belief systems' van de geïnterviewde partijen weergegeven. De figuur toont een landschap van gedachten rond nutriëntenbeheer, vandaar de term 'gedachtenlandschap'.

Het 'gedachtenlandschap' laat zien dat een aantal partijen zich bezig houden met het sluiten van kringlopen op bedrijfs- of regionaal niveau. (Jan Vermeer, Joep Hermans en Mart Smolders). Ton Vermeer en Bernie Nagel zien hier ook een oplossing maar gekoppeld aan het verbeteren van de bodemkwaliteit. Math Lemmens en Gerton Tim-

mermans zien meer heil in het toepassen van precisiebemesting. De deelnemers van waterschappen en drinkwaterbedrijven, Erik Matla, Frans Vaessen, Marleen van der Velde en Michel Hofman, zien de oplossing in betaalde blauwe diensten. Jacques Stevens zoekt de oplossing als enige in het vak van marktwerking, waarin kennisoverdracht samen met inzicht in de haalbaarheid van (nieuwe) technieken een belangrijke rol speelt.

Levend schaakbord

Na de presentatie van de 'belief systems' en het 'gedachtenlandschap' werden de deelnemers van de workshop op een 'levend schaakbord' geplaatst, naar analogie van hun posities in het 'gedachtenlandschap'. Vervolgens werd de vraag gesteld of een ieder op zijn plaats wilde blijven staan, of dat hij wilde opschuiven in de richting van de anderen. Daarbij werd dan wel verwacht dat de verschuiving gemotiveerd zou worden.

Na enkele gemotiveerde verschuivingen en een geanimeerde discussie ontstond de eindopstelling die zowel in figuur 2 als figuur 3 wordt weergegeven.

Figuur 2. Discussie op het 'Levend schaakbord'

marktwerking

blauwe diensten

	Jacques Stevens bemestingskennis op internet				
			Erik Matla evenwichtsbernst blauwe diensten		
		Gerton Timmerman toepassing precisiebemesting	Joep Hermans regionale kringloop leerings systeem		
		Math Lemmens precisiebemesting (plaats en tijd)	Bernie Nagel verbetering bodemkwaliteit		
		Jan Vermeer sluiting kringloop binnen bedrijf			

precisiebemesting

kringloopsluiting

Figuur 3. Resultaat landschapspel

Conclusies

Na het landschapspel hebben de deelnemers en organisatoren samen een aantal conclusies proberen te trekken:

- Kansen worden gezien op het gebied van verbeteren van bodemkwaliteit. Want een goede bodemkwaliteit garandeert een betere gewasgroei waardoor ook minder uitspoeling mogelijk is. Een goed gebruik van mest met daarnaast precisiebemesting kan bijdragen aan het verbeteren van de bodemkwaliteit. Belangrijke vragen hierbij zijn: Wat is 'goede mest' voor een goede bodemkwaliteit? Wat is een 'goed recept' voor 'goede mest'?
- Het tweede gebied waar kansen gezien worden is de kennisoverdracht: Hoe komt de kennis die nu bekend is bij 10% van de boeren, terecht bij 80% van de boeren? Om dit te bereiken is het van belang dat toeleveranciers en afnemers worden ingeschakeld naast onderzoekers en voorlichters en dat er meer vakgerichte studieclubs komen. Dit wordt reeds opgepakt in het project Telen met Toekomst.

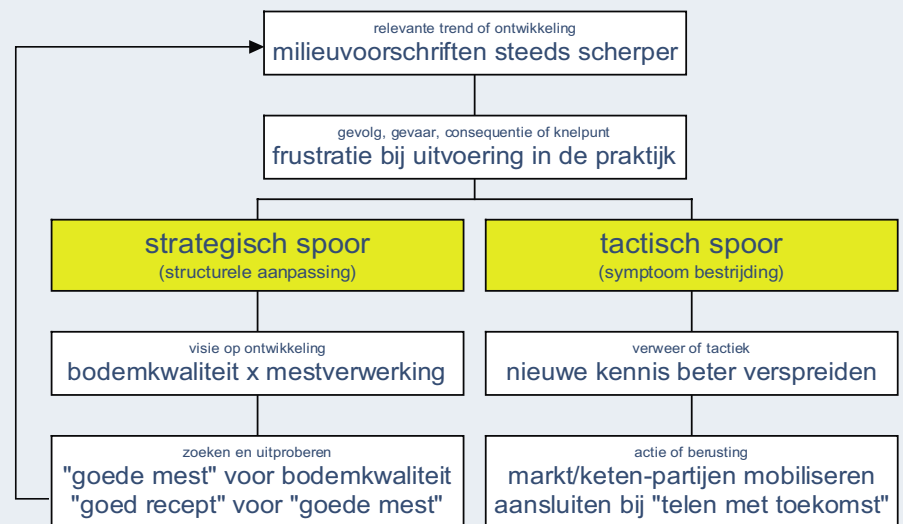
De conclusies van de workshop weerspiegelen een gemeenschappelijk denkkader van de deelnemers aan de workshop. Het denkkader is uitgebeeld in figuur 4. Op de achtergrond spelen steeds scherper wordende milieuvoorschriften die bij de uitvoering in de praktijk voor frustraties zorgen. Als lange termijn oplossing voor de scherper wordende milieuvoorschriften worden verbetering van bodemkwaliteit en mestverwerking hoog aangeslagen. Voor de wat kortere termijn is een betere kennisverspreiding de aangewezen weg. Onduidelijk is nog in hoeverre er nog mogelijkheden liggen op het gebied van ontwikkeling van blauwe diensten. Helaas was een aantal van de deelnemers die in deze hoek oplossingen zien verhinderd.

Hoe nu verder?

Alle aanwezigen op de workshop behalve Erik Matla willen zich gezamenlijk buigen over verdere ideeën met betrekking tot bodemkwaliteit en gericht bemesten. Erik Matla geeft aan dat dit onderwerp interessant is maar buiten zijn aandachtsveld ligt. Hij wil zich vooral richten op kennisoverdracht in samenwerking met het praktijknetwerk Telen met Toekomst.

Op de bijeenkomst bood Gerton Timmermans aan om een vervolgbijeenkomst op zijn bedrijf te organiseren. Het projectteam zal deze bijeenkomst organiseren en vooraf aan de bijeenkomst verdere wensen en ideeën inventariseren rond het thema bodemkwaliteit en mestverwerking uit te werken.

Daarnaast zal het projectteam onderzoeken of een bijeenkomst op het gebied van blauwe diensten vanuit Nutriënten Waterproof iets kan toevoegen aan de bestaande discussies rond dit onderwerp.

Figuur 4. Gemeenschappelijk denkkader van het innovatienetwerk rond Nutriënten Waterproof

Colofon

Nutriënten Waterproof richt zich op het ontwikkelen van systemen met minimale emissie van nutriënten. Het project wordt gefinancierd door het Ministerie van LNV. Vorming van een innovatienetwerk op het gebied van nutriëntenemissie maakt onderdeel uit van dit project.

Contactpersoon: Janjo de Haan, Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, Wageningen UR, Postbus 430, 8200 AK Lelystad, tel: (0320) 29 12 11, fax: (0320) 23 04 79, e-mail: janjo.dehaan@wur.nl